

СЕКЦІЯ II

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Ю. М. Жмур
доцент кафедри галузевих юридичних дисциплін
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук, доцент
(м. Київ)

ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НІМЕЧЧИНИ ТА ІНШИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Захист основних прав і свобод людини і громадянина, в тому числі і права на недоторканність житла або іншого володіння особи є пріоритетним завданням будь-якої сучасної держави. Кримінальне законодавство багатьох зарубіжних держав вміщує норми, що передбачають відповідальність за такі дії. Удосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність у цій частині має здійснюватися з врахуванням досвіду зарубіжних держав.

Романо-германська правова сім'я – це результат еволюції римського права, вона охоплює держави так званого “писаного права”, у якому закон у широкому розумінні слова розглядається як основне джерело кримінального права. Ця правова сім'я сформувалася в континентальній Європі; вона виникла на підставі спільних зусиль європейських університетів, починаючи з XII століття на основі кодифікації імператора Юстиніана, загальної для всіх юридичної науки, пристосованої до умов сучасного світу.

Для кримінального права ФРН характерним є те, що воно кодифіковане не повністю. Отож норми його Особливої частини передбачено не тільки у КК ФРН від 15 травня 1871 р. (у редакції від 13 листопада 1998 р.), а й так званим “додатковим кримінальним законодавством” (Nebenstrafrecht) – численними кримінально-правовими приписами, що ставлять певні діяння під загрозу покарання. Тож кримінальна відповідальність за деякі посягання може наставати за федеральними законами та законодавством земель. Федеральні закони, переважно, містять норми, що регулюють публічно-правові чи цивільно-правові відносини, а в деяких випадках – кримінально-правові відносини (наприклад, у галузі економічного права – § 54 Закону про кредитні установи; у галузі охорони здоров'я – § 63 Закону про боротьбу з епідеміями; у галузі виробництва продовольчих товарів і предметів споживання – § 11

Закону про відповідність продовольчих товарів вимогам гігієни та якості тощо. Особлива частина КК ФРН – це система кримінально-правових інститутів і норм, які визначають поняття й ознаки складів конкретних злочинних діянь та санкції за них. Усі злочинні діяння законодавчо поділяються на два види: злочини та проступки. Злочини (наприклад, підготовка агресивної війни, підкуп депутатів, тяжке вбивство, підпал, забруднення повітря тощо) караються позбавленням волі на строк не менший від одного року чи більш суворим покаранням. За вчинення найнебезпечніших злочинів може бути призначено покарання у виді позбавлення волі на строк до п'ятнадцяти років або довічне позбавлення волі. Проступки (наприклад, порушення офіційних оголошень, заняття забороненою проституцією, погроза злочином, використання неправдивих свідочств про стан здоров'я тощо) передбачають позбавлення волі на більш короткий строк або грошовий штраф.

В основі системи Особливої частини німецького КК лежить об'єднання злочинних діянь за розділами (нині їх тридцять) відповідно до специфіки правоохоронного блага (Rechtsgut), на яке спрямоване це посягання. Деякі розділи можуть складатися з глав, а ті – зі статей (наприклад, розділ перший Особливої частини КК ФРН “Зрада миру, державна зрада та створення загрози демократичній правовій державі” утворюють чотири глави). На жаль, послідовність розділів не завжди витримується законодавцем, що є відлунням традицій часів Германської імперії. Наслідком цього є те, що спочатку Особливу частину КК ФРН відкривають посягання на мир, державу, зовнішню безпеку й оборону, всередині розташовано злочинні діяння проти життя та здоров'я, а наприкінці – змішані й самостійні групи злочинних діянь (загальнонебезпечні, проти довкілля, посадові).

Певну специфіку має кримінальна відповідальність за незакінчене злочинне діяння. Готування до злочину є кримінально караним, якщо це спеціально передбачено нормою Особливої частини КК ФРН (наприклад, готування до державної зради (§ 83), готування до підробки грошей або знаків оплати (§ 149), готування до насильницького переміщення людей за межі держави (§ 234а, абз. 3) та ін.). Таке ж правило діє щодо посягання на проступок, а ось посягання на злочин карається завжди. Кваліфікуючі (особливо кваліфікуючі) ознаки злочинного діяння, зазвичай, закріплюються окремою статтею (приміром, особливо тяжкий випадок крадіжки (§ 243), особливо тяжкий випадок банкрутства (§ 283а), тяжка загроза довкіллю (§ 330) та ін.).

Крадіжка та привласнення майна, розбій і вимагання, шахрайство й злочинне зловживання довірою не утворюють групи корисливих злочинних діянь, а передбачаються різними розділами Особливої частини КК ФРН. Також у Кодексі немає єдиної групи злочинних діянь у сфері господарської діяльності. Поряд з актуальними злочинними посяганнями сьогодення (створення терористичних співтовариств, комп'ютерний саботаж, відмивання грошей тощо) кримінальний закон встановлює відповідальність за злочинні діяння, що не становлять великої суспільної

небезпеки, а тому в багатьох державах декриміналізовані (образа, наклеп, двошлюбність тощо).

Слід констатувати, що загалом більш, ніж сторічна реформа КК ФРН ще не завершена до кінця. Напевно, наступні зміни, насамперед, стосуватимуться положень Особливої частини кримінального законодавства, оскільки очевидно, що будь-який сучасний КК має відповідати вимогам розвитку суспільства та завчасно криміналізувати нові види небезпечних діянь. Отож, слід продовжувати законодавчу практику щодо криміналізації посягань, пов'язаних з організованою злочинністю та кримінальним наркотизмом. Також диспутуються пропозиції щодо запровадження до КК ФРН норм, які б захищали інтереси Європейського співтовариства. Висловлюються думки щодо необхідності реформування норм про створення злочинних співтовариств (§ 129), створення терористичних співтовариств (§ 129b), про повне сп'яніння (§ 323a). [1].

Право людини на недоторканність житла закріплене у Конституціях всіх європейських держав.

У Німеччині право на недоторканність житла передбачене у ст. 13 Основного Закону ФРН 1949 року, яка закріплює, що житло недоторканне; обшуки можуть проводитися тільки за розпорядженням судді, а у невідкладних ситуаціях також за розпорядженням інших органів, передбачених законом і тільки в установленому порядку. В інших випадках проникнення в приміщення та інші обмеження можуть здійснюватись лише з метою захисту від загальної небезпеки чи від небезпеки для життя окремих осіб, а на підставі закону також і для загрози загальній безпеці та порядку, зокрема для задоволення термінової потреби у приміщеннях, боротьби з небезпекою епідемій і захисту неповнолітніх, які у них перебувають. [2, с. 358].

Об'єктивна сторона злочинів, що порушують недоторканність житла або іншого володіння особи, у кримінальному кодексі ФРН характеризується двома альтернативними діяннями, вираженими у формі дії - проникнення у житло – § 123, § 124 КК ФРН. Суб'єктивна сторона усіх, без винятку, складів злочинів, передбачених у статтях кримінальних кодексів майже усіх Європейських держав, характеризується умисною формою вини, такий же підхід використовує і Україна [3, с. 15].

Згідно з кримінальним законодавством ФРН та, наприклад, Іспанії відповідальність за порушення недоторканності житла наступає для особи, яка досягла чотирнадцяти років, для України таким порогом є шістнадцять років. Щодо покарань, то у кримінальному законодавстві зарубіжних держав за вчинення порушення недоторканності житла передбачені різноманітні санкції: штраф (Бельгія, Данія, Франція, ФРН [4, с. 559]).

В кримінальному кодексі (КК ФРН) вміщені кримінально-процесуальні норми, які вказують, що обов'язковим початком провадження за відповідними статтями КК є подача скарги потерпілим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основні положення Особливої частини кримінального законодавства зарубіжних країн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_osob/Files/Lekc/T22/T22_P2.html
2. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия. – СПб: Юридический центр Пресс, 2003. – 524 с. Страшун Б. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Том 3 / Б. А. Страшун – М. : БЕК, 1998. – 764 с.
3. *Присяжнюк І. І.* Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності житла або іншого володіння особи в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Присяжнюк Іван Іванович; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 20 с.
4. *Страшун Б. А.* Конституционное (государственное) право зарубежных стран / Б. А. Страшун. – М. : БЕК, 1998. – Т. 3. – 764 с.

О. М. Кононець
*доцент кафедри галузевих юридичних дисциплін
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук
(м. Київ)*
А. С. Кравчук
*студентка 4 курсу, спеціальності “Право”
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)*

МЕДІАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Загальновідомо, що інститут медіації займає не останнє місце в цивільному процесі та практиці сучасних юристів. Але що можна зазначити про медіацію в кримінальному процесі?

Дослідженню питання застосування медіації в кримінальному процесі приділяли свою увагу такі вчені-правники як: О. Банчук, Ю. Баулін, І. Ємельянова, В. Землянська, М. Лотоцький, І. Турчак, Л. Хруслова, Т. Шевченко та інші.

Україна перейняла зарубіжний досвід застосування медіації в кримінальному процесі, зокрема і укладення угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим). Якщо проаналізувати історію розвитку даного інструменту медіації, то вперше його було використано у другій половині XIX ст. в США.

У 1989 р. професор Франк Сандер (Frank E. A. Sander) отримав спеціальну нагороду у США за видатний вклад у альтернативне вирішення спорів за концепцію “суду із багатьма дверима” (multidoor courthouse). У відповідності до цієї концепції цивільний суд США розглядається як своєрідний бізнес, що надає різноманітні